

TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2015 YILI FINDIK SEKTÖR RAPORU

ANKARA 2016

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
1. DÜNYADA FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ	2
1.1 Üretim	2
1.2 İhracat	2
1.3 İthalat	3
2. TÜRKİYE'DE FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ	4
2.1 Üretim	4
2.2 Tüketim	5
2.3 İhracat	5
3. TMO'NUN FINDIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ	6
4. ÖNEMLİ FINDIK ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR	7

FINDIK SEKTÖR RAPORU

1. DÜNYADA FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ

1.1. Üretim

Fındık, bademden sonra dünyada en yaygın yetiştiriciliği yapılan sert kabuklu meyvedir. Fındığın kültür çeşitleri Türkiye, İtalya, İspanya, ABD, Şili, Çin, İran, Yunanistan, Fransa, Azerbaycan, Rusya ve Gürcistan'da yetiştirilmektedir. Bunun yanı sıra FAO istatistiklerinde üretici olarak henüz yer verilmeyen Arjantin, Avusturya, Avustralya, Estonya, İran, Yeni Zelanda, Romanya, Slovenya, Suriye, Ukrayna, İngiltere ve Yugoslavya gibi ülkelerde yer almaktadır.

Dünya fındık üretimi, 1960'lı yıllarda yaklaşık 250 bin ton civarında iken, Son 5 yıllık süreçte ortalama 806 bin tona çıkmıştır. Dünya fındık üretiminin yaklaşık % 67'sini gerçekleştiren Türkiye'yi sırasıyla İtalya ve Azerbaycan takip etmektedir (INC).

Tablo 1: Dünya Fındık Üretimi (Kabuklu/Bin Ton)

ÜLKE	2011	2012	2013	2014	2015	ORTALAMA
TÜRKİYE	430.000	660.000	549.000	412.000	646.000	539.400
İTALYA	140.000	84.000	100.000	80.000	125.000	105.800
AZERBAYCAN	55.000	40.000	35.000	25.000	40.000	39.000
GÜRCİSTAN	30.000	28.000	40.000	35.000	50.000	36.600
ABD	35.000	32.000	40.200	36.300	43.500	37.400
İSPANYA	22.000	16.000	18.000	19.500	20.000	19.100
DİĞER	27.000	25.000	25.000	25.000	40.000	28.400
TOPLAM	739.000	885.000	807.200	632.800	964.500	805.700

Kaynak: INC, TÜİK

Son 5 yıllık ortalama veriler dikkate alındığında; Ülkemiz üretimi 540 bin ton (% 67), diğer ülkelerin üretimi ise 266 bin ton (% 33) civarındadır.

1.2. İhracat

Dünyada fındık tüketiminin tamamına yakın kısmı (% 91) Avrupa ülkeleri tarafından gerçekleştirilmekte ve büyük ölçüde (% 80'i) çikolata ve şekerleme sanayinde ham madde olarak kullanılmaktadır.

Dünya fındık ihracatının son 5 yıllık ortalaması kabuklu fındık karşılığı 675 bin tondur. Bunun % 76'ini Türkiye gerçekleştirmektedir (INC). Dünya fındık üretim ve ihracatının çok önemli bir kısmını Türkiye'nin sağlamasından dolayı, iç piyasada uyguladığı politikaların dünya piyasaları ve fiyatlarına etkisi de fazla olmaktadır.

Diğer önemli fındık ihracatçısı ülkeler İtalya, Gürcistan, ABD, Azerbaycan ve Almanya'dır. Bununla birlikte üretici olmamalarına rağmen ithal ettiği fındığı, iç veya işlenmiş olarak ihraç eden diğer ülkeler İspanya, Fransa, Hollanda, Belçika, İsviçre'dir.

Tablo 2: Dünya Fındık İhracatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)

ÜLKE	2010	2011	2012	2013	2014	ORTALAMA
TÜRKİYE	504.610	487.532	531.488	549.314	505.056	515.600
İTALYA	30.130	28.510	28.320	34.263	37.785	31.802
AZERBAYCAN	17.006	25.804	20.500	20.830	556	16.939
GÜRCİSTAN	23.216	38.184	27.106	57.889	38.674	37.014
ALMANYA	7.646	9.868	5.658	10.072	0	6.649
İSPANYA	4.323	5.559	4.652	5.096	4.761	4.878
ABD	13.337	19.967	3.142	31.308	39.082	21.367
FRANSA	5.249	4.607	2.024	4.937	5.350	4.433
DİĞERLERİ	26.654	62.232	17.016	47.243	26.186	35.866
TOPLAM	632.171	682.263	639.906	760.952	657.450	674.548

Kaynak: INC, KİB

1.3. İthalat

Dünyadaki en büyük fındık ithalatçısı ülkeler sırasıyla; İtalya, Almanya, Fransa, Belçika, Rusya ve İsviçre'dir. Çikolata ve şekerleme sanayisinin gelişmiş olduğu ithalatçı ülkeler, aynı zamanda fındığın ikamesi olan bademin de en önemli alıcısı durumundadırlar. Ancak aşağıdaki tablo incelendiğinde, gelişen gıda endüstrisinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için Kanada'nın da son yıllarda fındık ithalatını artırdığı görülecektir.

Tablo 3: Dünya Fındık İthalatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)

ÜLKE	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Ortalama
İTALYA	119.651	112.035	102.610	83.458	94.904	94.790	115.959	126.519	106.241
ALMANYA	161.681	137.410	72.364	65.156	70.752	57.106	81.514	65.225	88.901
FRANSA	59.121	39.143	31.788	56.004	58.165	57.784	54.180	38.773	49.370
BELÇİKA	27.531	27.726	13.590	15.272	48.463	13.944	14.604	9.492	21.328
RUSYA	25.266	27.038	18.249	22.102	28.166	26.358	18.370	9.605	21.894
İSVİÇRE	24.152	23.479	20.163	18.996	19.149	17.502	20.072	2.134	18.206
HOLLANDA	18.131	14.995	6.394	7.230	7.384	7.110	7.742	6.433	9.427
ÇİN	13.165	13.228	19.191	5.200	12.630	1.334	16.759	6.424	10.991
POLONYA	19.706	12.456	13.130	14.054	15.021	20.624	17.686	15.221	15.987
KANADA	7.901	11.382	10.668	17.488	21.549	22.240	24.449	39.039	19.340
VİETNAM	16.539	9.429	15.773	13.383	9.330	340	5.651	9.962	10.051
İSPANYA	13.076	12.783	11.693	11.123	10.126	10.496	12.210	9.268	11.347
AVUSTURYA	16.777	17.062	4.797	5.217	6.366	5.062	5.778	4.748	8.226
MISIR	5.549	6.537	6.435	8.457	4.746	7.156	6.212	4.670	6.220
DİĞERLERİ	97.063	109.949	71.504	84.882	81.108	89.287	137.105	99.144	96.255
TOPLAM	625.309	574.652	418.349	428.022	487.859	431.133	538.291	446.657	493.784

Kaynak: INC

2. TÜRKİYE’DE FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ:

2.1. Üretim

İlk defa Doğu Karadeniz Bölgesi’nde başlanılan kültür ırkı fındık yetiştiriciliği, devletin fındığa 1964 yılından sonra alım garantisi vermesi, fındığın diğer ürünlere göre daha az emekle yetiştirilen bir ürün olması, bölgeden yapılan göçler vb. etkenlerden dolayı önce Batı Karadeniz Bölgesi, daha sonra ise diğer bölgelere yayılmıştır. Çiftçi Kayıt Sistemi’ne göre Türkiye’de 43 ilde fındık yetiştiriciliği yapılmasına rağmen, ticarete konu olan yetiştiriciliğin tamamına yakını Trabzon, Ordu, Giresun, Samsun, Düzce, Sakarya, Zonguldak, Artvin, Bartın, Kocaeli, Sinop, Gümüşhane, Kastamonu, Rize, Bolu ve Tokat illerinde gerçekleştirilmektedir. 2015 yılı TÜİK verilerine göre 702 bin hektarlık alanda fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Dikim alanlarının % 73’üne tekabül eden 514.116 hektarlık alan, fındığın ekolojik bölgesi olan Doğu Karadeniz’de yer almaktadır.

Fındık Alanlarının Tespitine Dair 2011/7253 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’na göre 16 il ve bunlara bağlı 123 ilçede yasal olarak fındık dikimi yapılabilmektedir.

Ülkemizde son beş yıllık ortalama fındık üretimi 539 bin ton olmakla birlikte 2012 yılında 660 bin ton, 2014 yılında ise 412 bin ton olarak gerçekleşmiştir (TÜİK).

Tablo 4: İl Bazında Fındık Ekiliş, Üretim ve Verim

İLLER	2011			2012			2013			2014			2015		
	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)
GİRESUN	67.603	117.639	57	101.532	121.773	83	81.342	117.729	69	25.327	117.137	22	101.014	117.137	86
ORDU	99.881	227.054	44	145.353	227.119	64	178.357	227.183	79	84.874	227.183	37	197.005	227.183	87
SAMSUN	52.087	88.341	59	88.392	88.341	100	69.392	89.594	77	65.011	89.594	73	94.975	89.594	106
TRABZON	33.410	64.283	52	58.767	64.544	91	44.537	65.485	68	31.065	65.432	47	47.283	65.432	72
SİNOP	1.092	1.665	66	1.024	1.665	62	1.112	1.676	66	1.078	1.676	64	1.425	1.676	85
RİZE	2.174	3.558	61	1.633	3.558	46	1.377	3.610	38	1.122	3.607	31	3.757	3.607	104
ARTVİN	9.416	11.322	83	9.414	11.322	83	14.420	8.850	163	9.346	8.665	108	6.894	8.665	80
DÜZCE	45.098	62.675	72	81.278	62.706	130	48.295	62.706	77	56.306	62.685	90	68.257	62.685	109
SAKARYA	74.537	69.085	108	118.057	69.082	171	64.540	72.175	89	84.865	72.173	118	75.254	72.173	104
ZONGULDAK	20.365	23.418	87	25.890	23.418	111	19.105	23.591	81	30.148	23.591	128	19.233	23.591	82
KOCAELİ	10.649	8.435	126	10.524	8.436	125	8.531	8.016	106	7.323	7.966	92	9.092	7.966	114
KASTAMONU	4.488	7.525	60	4.993	7.463	67	5.102	7.473	68	4.231	7.471	57	7.783	7.471	104
BARTIN	3.683	4.102	90	7.016	4.102	171	5.684	6.000	95	6.688	6.000	111	6.203	6.000	103
GÜMÜŞHANE	758	825	92	903	825	110	876	837	105	878	822	107	678	822	82
BOLU	0	0	0	0	0	0	0	0	0	364	1.089	33	1.443	1.089	133
TOKAT	0	0	0	0	0	0	0	0	0	506	2.752	18	3.433	2.752	125
DiĞER	4.759	7.039	68	5.224	7.053	74	6.330	7.219	88	2.868	3.299	87	2.272	3.299	69
TOPLAM	430.000	696.964	62	660.000	701.407	94	549.000	702.144	78	412.000	701.141	59	646.001	701.141	92

Kaynak: TÜİK, * Tahmin

Türkiye’de dekar başına üretim ABD ve Gürcistan gibi üretici ülkelerden daha düşüktür. FAO’ya göre dekara fındık verimi Türkiye’de 156 kg (BÜGEM’e göre son 6 yıllık dönemde ortalama 91 kg’dır.) iken ABD’de 252 kg, Gürcistan’da 199 kg, İtalya’da 147 kg ve İspanya’da ise 99 kg’dır (FAO).

Türkiye’nin fındık veriminde yıllara göre önemli dalgalanmalar da görülmektedir. İklim şartları, gerekli kültürel işlemlerin yeterince yapılmaması ve fındık bitkisinde görülen periyodisite gibi etkenler; verimdeki dalgalanmayı artırmaktadır. Fındık bahçelerinin genelde yaşlı, ocakların ise sık dikili olmasından dolayı Trabzon, Giresun ve Ordu illerindeki verim seviyesi; Kocaeli, Sakarya ve Düzce illerinin verim seviyesine göre daha düşüktür. Sakarya ve Düzce illerindeki üreticilerin işletme büyüklükleri ve verim düzeylerinin daha yüksek olması nedeniyle bu bölgedeki dikim alanları hızla artmaktadır.

2.2. Tüketim

Fındığın iç tüketimi konusundaki veriler yetersiz olup üretim ve ihracat miktarları ile devir stoklarından yola çıkılarak kabuklu fındık cinsinden iç tüketimin yıllık 100–120 bin ton civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Yetersiz tanıtım ve bilgi eksikliği, fiyatların yüksek bulunması, çerez olarak tüketiminin yaygın olmaması ile ikame ürünlerin fazlalığı gibi etkenler tüketimin artırılmasındaki en önemli engelleri oluşturmaktadır.

TMO, 2006-2011 yılları arasında yapmış olduğu çalışmalarla kavrulmuş iç fındık, şekerli fındık ezmesi ve fındık yağı gibi ürünleri uygun fiyatla halkımızın tüketimine sunmuş olup alternatif tüketim yollarından biri olan fındıklı ekmeğin üretimini teşvik için ise halk ekmeği fabrikalarına uygun fiyatla kıyılmış fındık temin etmiştir.

Tablo 5: Türkiye Fındık Tüketimi (Kabuklu karşılığı, Ton)

2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	ORTALAMA
232.000	135.000	150.000	142.000	100.000	151.800

Kaynak: 2010 – 2015 dönemleri TMO tahmini

Tabloda yer alan yüksek tüketim rakamları, FKB ve TMO'nun arz fazlası stoklarını yağ imalatında kullanmasından kaynaklanmaktadır. Son yıllarda fındık iç tüketim miktarı 100–120 bin ton civarında olup yağ dâhil son 5 yıllık tüketim ortalaması 152 bin tondur.

2.3. İhracat

Türkiye'de üretilen fındığın % 15-20 kadarı iç piyasada tüketilmekte, % 80-85'i ise ihraç edilmektedir. Türkiye, 2006–2014 yılları ortalaması 246 bin ton olan iç fındık ihracatı ile dünya fındık ihracatının yaklaşık % 76'sını gerçekleştirmiştir. 2014 yılında ülkemiz fındık ihracatının % 57'si iç fındık olarak, % 43'ü ise işlenmiş fındık olarak yapmıştır(TÜİK).

Fındık ihracatımızda AB'nin payı 2001 yılı verilerine göre % 81,2 iken, bu oran 2015 yılında % 79 olarak gerçekleşmiştir. Bunun nedeni ise ihracat yapılan ülke sayısının son yıllarda artmasıdır. İhracattaki son 5 yıl ortalamasına göre ilk sırayı % 22,9 ile Almanya, ikinci sırayı ise % 19,7 ile İtalya almaktadır. Diğer önemli pazarları sırasıyla; Fransa, Avusturya, Belçika, Kanada, İsviçre ve Polonya oluşturmaktadır (KİB).

Tablo 6: Türkiye İç Fındık İhracatı

YILLAR	İHRACAT MİKTARI (İç/Ton)	İHRACAT BEDELİ (Bin \$)	BİRİM İHRAÇ FİYATI (\$/kg)
2006	247.186	1.467.017	5,93
2007	233.138	1.519.478	6,52
2008	228.402	1.407.872	6,16
2009	219.355	1.172.598	5,35
2010	252.305	1.544.786	6,12
2011	243.766	1.759.162	7,22
2012	265.744	1.802.463	6,78
2013	274.657	1.767.277	6,43
2014	252.528	2.314.253	9,16
2015	240.137	2.827.316	11,77
2016	62.166	560.143	9,01

Kaynak: KİB, * 18 Nisan 2016 itibarıyla

Dünya fındık fiyatlarının belirlenmesinde ülkemizde oluşan fındık fiyatları etkin rol oynamaktadır. İhraç fiyatının yüksek olması durumunda en büyük rakiplerimiz olan İtalya ve İspanya, AB'nin sağladığı destekler ve nakliye avantajını kullanarak daha düşük fiyatla stoklarını eritmektedirler. Hasat dönemlerine devrolan stoklar ise genellikle ülkemizde kalmaktadır.

3. TMO'NUN FINDIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ:

Fiskobirlik'in mali sorunlar yaşamaya başlaması ve üreticilere karşı yükümlülüklerini yerine getirememesi nedeniyle piyasa istikrarının sağlanmasını teminen TMO, 2006/10865 sayılı Kararname ile fındık alımıyla görevlendirilmiştir.

TMO; 2006–2007 sezonunda 163 bin ton, 2007–2008 sezonunda 163 bin ton (67 bin ton FKB), 2008–2009 sezonunda 368 bin ton olmak üzere toplamda 694 bin ton alım yaparak karşılığında net olarak 2,96 milyar TL ödemede bulunmuştur. 2008–2009 sezonunda, 801 bin tonluk rekoltenin %46'sı alıma tabi tutularak Cumhuriyet tarihinin en yüksek müdahalesi gerçekleştirilmiştir.

TMO tarafından Karadeniz Bölgesi'ndeki 12 ayrı noktada lisanslı depoculuğa uygun, toplam 150 bin tonluk, modern depo yaptırılmış olup bu depolar 2008-2013 yılları arasında kullanılmıştır.

2009/15202 sayılı Kararname ile 2009-2011 yıllarını kapsayan strateji çerçevesinde TMO'nun fındık alım görevi sonlandırılmış, üreticilere alan bazlı gelir desteği verilmeye başlanmıştır. Alan bazlı gelir desteği olarak toplam 4,4 milyar TL ödemede bulunulmuştur.

Strateji kapsamında TMO ise arz fazlası stoklarının bir kısmını yağ imalatında değerlendirmiş, arz açığı olduğu dönemlerde piyasa ihtiyacını stoklarından satış yaparak karşılamış, satışlarını hasat öncesinde durdurmuş ve üretici arzına imkân sağlamak amacıyla ocak ayından önce satış yapmamıştır.

Bunların yanı sıra 2009-2012 yılları arasında fındık ve mamullerinin tüketimini artırmak amacıyla imal ettiği kavrulmuş iç fındık, şekerli fındık ezmesi ve rafine fındık yağını TMO iş yerlerinde; kavrulmuş-kıyılmış iç fındıklar ise fındıklı ekmek üretimi için İstanbul, Ankara, İzmir ve Antalya Halk Ekmek Fabrikalarına satılmıştır.

2014 yılı Ekim ayı itibariyle kabuklu fındık stoklarının tamamı tasfiye edilmiş olup alımlarla oluşan 694 bin ton kabuklu fındık stoku; 199 bin tonu piyasaya, 80 bin tonu Kararnameler kapsamında FKB'ye satış, 29 bin tonu kavrulmuş fındık ve mamulleri imalatına, 386 bin tonu ham fındık yağı imalatına verilmek suretiyle değerlendirilmiştir.

4. ÖNEMLİ FINDIK ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR

ABD'deki Oregon Fındık Yetiştiricileri (HGO), ABD fındığının en büyük işleyicileri ve pazarlayıcılarıdır. Bu birlik, fındık yetiştiricilerinin oluşturduğu bir kooperatif olup ortalama 34 bin tonluk üretimle dünya fındık arzının %4'ünü gerçekleştirmektedir. ABD yılda ortalama 10 bin ton fındık ithal etmektedir (USDA).

Azerbaycan son beş yıllık ortalamaya göre 39 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının % 4,8'ini gerçekleştirmekte olup yıllık ortalama 17 bin ton fındık ihraç etmektedir (INC).

İtalya son beş yıllık ortalamaya göre 106 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının %13'ünü gerçekleştirmektedir. Buna ilave olarak yıllık ortalama 103 bin ton kabuklu fındık ithal etmekte, 31 bin ton ise ihraç etmektedir (INC).

İspanya ise son beş yıllık ortalamaya göre 19 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının %2,4'ünü gerçekleştirmekte olup buna ilave olarak yıllık ortalama 10 bin ton fındık ithal etmektedir (INC).

Türkiye'nin birim alandan diğer üretici ülkelerden daha düşük verim elde etmesi uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü azaltmaktadır. Bununla birlikte Azerbaycan ve Gürcistan'daki üretim artışının önümüzdeki yıllarda ülkemizin fındık ihracatını olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Son yıllarda dış piyasalarda fındık fiyatlarının yüksek olması ve bu ülkelerde üretim maliyetlerinin düşük olması nedeniyle fındık üretimi yaygınlaşmaktadır. Çikolata sanayinde faaliyet gösteren firmalar da ham madde giderlerini azaltmak amacıyla Azerbaycan ve Gürcistan'da fındık yetiştiriciliğini teşvik ederek Türkiye'nin pazardaki etkinliğini azaltmayı hedeflemektedirler.

Bir diğer husus da fındığın ikame ürünü olan bademin dünyada tüketimi ile çikolata ve şekerleme sanayisinde kullanımının artmasıdır. Badem fiyatlarının fındığa göre daha istikrarlı olması ve Kaliforniya Pazarlama Kurulunun izlemiş olduğu etkin pazarlama politikasının etkisiyle dünyadaki badem ithalatı, fındığa göre daha hızlı bir şekilde artmaktadır.